

Johdanto
SAAVA-koulutukseen

Ohjeita kouluttajalle

Kevät 2024

Mikä SAAVA-hanke?

- Kolmivuotinen saattohoidon vapaaehtoistyön kehittämishanke 2021–2024
- SPHY ry hallinnoi, rahoitus STEA:lta
- Valtakunnalliset yhteistyötahot:
 - Terhokoti, Koivikko-koti, Pirkanmaan Hoitokoti
 - Kirkkohallitus
 - Syöpäjärjestöt
 - Opintokeskus Sivis
- Yhteistyö muiden hankkeiden ja järjestöjen kanssa: *OLKA, Lohtua läsnäolosta -hanke, KVPS, FinPall -hanke*
- Hanke päättyy 31.5.2024

Hankkeen tavoitteet

- Valtakunnallinen malli saattohoidon vapaaehtoisten koulutukseen
- Ohjeistuksia ammattilaisille eri toimintayksiköissä
- Alueellisen yhteistyön verkostomalleja testattu pilottialueilla, konkreettisia huomioita
- Saattohoidon vapaaehtoistyön valtakunnallisten verkostojen kokoaminen

Reunaehdot koulutukselle

- Riittävästi tietoa vs. ”ihmisen tiedot ja taidot riittävät”
- Valtakunnallisesti yhtenäiset teemat ja oppimistavoitteet ovat tietty laadun tae, joka mahdollistaa myös vapaaehtoisten siirtymisen alueelta tai toimintayksiköstä toiseen.
- Käydystä koulutuksesta on syytä jakaa vapaaehtoiselle todistus (mutta hankkeessa todettiin että vapaaehtoiset eivät useimmiten kaipaa osaamismerkkejä, Koski-merkintää tai pitkiä opintoja)

Tärkeää

- Haastattelu ja karsinta, koska voimavaroja vaativaa vapaaehtoistoimintaa
- Tiedollisia ja taidollisia valmiuksia: mitä tarvitaan toimiakseen ja jaksakseen toimia vapaaehtoisina, ja millä tavoin näitä valmiuksia voisi vahvistaa?
- Vapaaehtoisen oma prosessi on tärkeä: oman tiedon ja osaamisen rajojen hahmottaminen; toiminnan reunaehdot; voimavarojen arviointi ja kohtaamisen keskeisyys

Myös tärkeää

- Realistinen kuva tehtävästä, johon on tulossa – odotukset vs. todellisuus (kuoleman hetki vs. hiljainen läsnäolo, arkinen tekeminen).
- Koulutuksen toteutuksessa vuorovaikutuksellisuuden huomioiminen on erittäin tärkeää. Keskustelulle ei voi jättää liikaa tilaa!
- On erittäin arvokasta, jos toimintayksiköiden henkilökunta voi osallistua koulutukseen ainakin osittain: yhteinen keskustelu kasvattaa luottamusta ja tukee vapaaehtoistoiminnan aloittamista.

SAAVA-verkostoja pilottialueilla

TAMPERE

- Tampereen srk / Mummon kammari
- Tampereen kaupunki/Pirha (ympäri vuorokautisen asumisen yksiköt)
- TAYS / Hatanpään sairaalan palliatiivinen osasto
- Pirkanmaan Hoitokoti
- Sointu senioripalvelut

ROVANIEMI

- Pohjois-Suomen Syöpäyhdistys
- Rovaniemen srk
- Rovaniemen kaupunki/Lapin hyvinvointialue Lapha (kotisairaala, vuodeosasto)
- Lapin keskussairaala
- Palliatiivinen keskus

TURKU

- Lounais-Suomen saattohoitosäätiö
- Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä
- Turun kaupunki/Varsinais-Suomen hyvinvointialue (Varha): ikääntyneiden ympärivuorokautinen asuminen
- Lounais-Suomen syöpäyhdistys
- TYKS Palliatiivinen keskus: Karinakoti, Kaskenlinnan sairaalan palliatiivinen osasto ja saattohoidon tukiosasto

Verkoston vahvuus

- Yhteinen suunnittelu: minne tarvitaan, koska koulutetaan, kuka koordinoi
- Kouluttajat paikallisista yksiköistä, palliatiivisesta keskuksesta, osastolta, seurakunnasta, sairaalapapit, järjestöistä...?
- Ohjausryhmä
- Koulutustyöryhmä

Tärkeää

- Selkeät tehtäväkuvat verkostossa kirjattu auki, vastuut ja velvollisuudet sekä varahenkilö tarvittaessa.
- Oman yksikön koko työyhteisön infoaminen vapaaehtoistoiminnasta!
- Millainen vuorosysteemi sopii meidän taloomme?
- Mistä tunnistan potilaan, joka voisi hyötyä vapaaehtoisen läsnäolosta? Tämä on lähtökohta koko vapaaehtoistyölle.

Neljä koulutuskertaa

- SAAVA-koulutus on rakennettu prosessiksi, jossa vapaaehtoinen tulee koulutukseen ennakkotehtävän ja haastattelun kautta, ja suorittaa vapaaehtoisen peruskoulutuksen, joka mahdollistaa toimimisen saattohoidon vapaaehtoisena erilaisissa toimintayksiköissä.
- Peruskoulutuksen laajuus on 20 h, josta ennakkotehtävän osuus on 2 h ja haastattelun 1 h (haastattelu + haastattelijoiden päätöksenteko).
- Koulutuskerroilla on määritellyt teemat, mutta toteutustapa on kouluttajista kiinni.
- Koulutusta voi laajentaa toimintayksiköiden tarpeen mukaan, esim. OLKAN valmennus sairaalaa, saattohoitokotien erityiset tarpeet jne.

ENNAKKO-
TEHTÄVÄ JA
HAASTATTELU

2+1 h

Saava-koulutus 20 h

1

Minä
vapaa-
ehtoisena

3,5 h

Motivaatio ja odotukset
Periaatteet,
vaitiolovelvollisuus
Vapaaehtoisen
toimintaympäristöt

VÄLITEHTÄVÄ

Johdatus
seuraavaan
koulutus-
kertaan

1 h

2

Saattohoito
ja lähestyvä
kuolema

3,5 h

Palliativinen hoito
Saattohoito
Lähestyvä kuolema

VÄLITEHTÄVÄ

Johdatus
seuraavaan
koulutus-
kertaan

1 h

3

Vuoro-
vaikutus ja
kohtaaminen

3,5 h

Kohtaaminen
Elämänlaatu ja toivo
Kärsimys

VÄLITEHTÄVÄ

Johdatus
seuraavaan
koulutus-
kertaan

1 h

4

Käytännöt

3,5 h

Toiminnanohjaus
Vapaaehtoisen
hyvinvointi
Käytännöt

Syventävät
ja/tai perus-
koulutukseen
integroitavat
valmennukset

SAATTOHOIDON VAPAAEHTOISENA

HOIVAKODISSA

Ihminen ikäntyminen
Hoivakoti toimintaympäristönä
Muistisairaana kohtaaminen

(esim. Lohtua läsnäolosta -koulutus)

SAATTOHOIDON VAPAAEHTOISENA

SAIRAALAOSASTOLLA

Osaston käytännöt
Hygieniaohjeet
Apuvälineet

(esim. OLKAN valmennus)

SAATTOHOIDON VAPAAEHTOISENA

KOTONA

Kotisairaalan käytännöt
Omat rajat ja jaksaminen
Turvallisuusohjeet

Näin malli luotiin

- Lähtökohtana toimivat Ritva Pihlajan tekemä selvitys saattohoidon vapaaehtoistoiminnasta Suomessa sekä saattohoitokotien, seurakuntien ja Syöpäjärjestöjen järjestämät vapaaehtoiskoulutukset.
- Koulutuskokonaisuuksia, koulutusten laajuuksia ja sisältöjä vertailtiin paitsi toistensa kanssa, myös peilaamalla niitä aikaisempien vuosikymmenien koulutusrunkoihin sekä kotimaisiin ja kansainvälisiin palliatiivisen ja saattohoidon erityiskysymyksiin.
- Koulutusrunkoa rakennettiin yhdessä valtakunnallisten toimijoiden ja Suomen Palliatiivisen Hoidon Yhdistys ry:n hallituksen kanssa.
- Koulutus on sisällöltään ja laajuudeltaan kompromissi, jossa on pyritty yhdistämään aiemmin toimivaksi havaittuja sisältöjä mahdollisimman monenlaisia toimijoita palvelevaksi kokonaisuudeksi.

Ilmoittautuminen ja ennakkotehtävät

- Kiinnostuneet ilmoittautuvat koulutukseen antamalla yhteystietonsa webpropolissa (tai vaikka post-it-lapulla, linkki lähetetään sähköpostilla – älä kerää turhaan rekisterin kaltaista listaa vaan tuhoa turhat tiedot sitä mukaa kuin etenet!)
- Yhteystietojen lisäksi ilmoittautumislomakkeessa on muutama kysymys kokemuksesta ja syistä hakeutua koulutukseen => nopea karsinta jo ennen ennakkotehtävää
- Linkki ennakkotehtävään lähetetään esikarsituille henkilöille, vastaukset webpropolissa (laajaa pohdintaa, 2 h laskennallinen kesto)
- Kysymysten pohjalta on helppo käydä tarkentavaa keskustelua haastattelussa

Pikakarsinnan kysymykset

- Perustiedot: nimi, syntymävuosi, yhteystiedot – sähköposti on edellytys!
- Oletko aikaisemmin toiminut vapaaehtoisena, millaisissa tehtävissä?
- Miksi haluat saattohoidon vapaaehtoiseksi, miksi saattohoidon vapaaehtoistyö kiinnostaa sinua?
- Minkälainen elämäntilanteesi on tällä hetkellä? Mieti ajanhallintaasi ja voimavarojasi (henkiset ja fyysiset). Onko juuri nyt sopiva hetki saattohoidon vapaaehtoistoiminnalle? Perustele ja pohdi.
- Mitä toivot vapaaehtoistyön antavan sinulle?
- Mitä ajattelet, että voisit antaa vapaaehtoistoiminnan kautta? Missä olet hyvä?

Ennakkotehtävän kysymykset

- Keskeinen työkokemuksesi lyhyesti.
- Kuvaile tämänhetkistä elämäntilannettasi. Millaista elämäsi on tällä hetkellä, mitä teet ja miten vietät vapaa-aikasi?
- Millaisia ajatuksia sinulla on elämän rajallisuudesta ja kuolemasta?
- Onko sinulla kokemuksia vaikeasti sairaan ihmisen lähellä olemisesta? Minkälaisia?
- Onko joku sinulle läheinen ihminen kuollut? Kuinka kauan siitä on?
- Kerro jotain viimeisimmästä kosketuksestasi kuolemaan? Kauanko siitä on ja miten koet asian nyt?
- Millaiset asiat ovat sinulle henkilökohtaisesti tärkeitä elämässä?
- Miten pidät huolta itsestäsi ja omasta jaksamisestasi? Millaisista asioista nautit?

Ennakkotehtävän kysymykset

- Omat luonteenpiirteesi: kolme vahvinta, kolme kehitettävää?
- Onko elämässäsi tapahtunut muutoksia kahden viimeisen vuoden aikana? Minkälaisia?
- Onko jotakin muuta tärkeää mitä haluaisit meidän tietävän?
- Miten olet käytettävissä saattohoidon vapaaehtoistoimintaan? arkena/viikonloppuisin, päivällä/iltaisin, yöllä, tuettavan kotona/sairaalan osastolla, etukäteen sovitusti/päivystysluonteisesti?
- Kuinka paljon aikaa (montako tuntia viikossa/kuukaudessa) sinulla olisi käytettävissä saattohoidon vapaaehtoistoimintaan?

Haastattelut

- Haastattelut vievät paljon aikaa, kannattaa sopia useamman ihmisen kalenteriin valmiiksi yhteisiä aikoja
- Kasvokkain mieluummin kuin Teamsissa tai puhelimitse, voi toteuttaa myös ryhmänä
- Luota vaistoosi: jos hiemankaan epäilyttää, ota varman päälle ja ohjaa vapaaehtoinen toiseen toimintaan
- Onko nyt oikea aika tälle toiminnalle? Aikalisä tarpeen mukaan.
- ”Kiitos mielenkiinnostasi. Valitettavasti tällä kertaa et tullut valituksi tähän tehtävään” -> karsintaa on kyettävä tekemään, vaikka se on vaikeaa. Ongelmia ei kannata siirtää eteenpäin.

Valmis materiaalipaketti, ole hyvä!

- Yleisesite saattohoidon vapaaehtoistoiminnasta
- Esittelyvideot saattohoidon vapaaehtoistoiminnasta
- Suositus vapaaehtoistyöhön palliatiivisessa hoidossa (ammattilaisille)
- SAAVA-koulutusdioja ja tämä kouluttajan taustamateriaali
- Vapaaehtoisen käsikirja (pdf ja painettuna)
- Onnistumisen ohjeet
- Ilmoituspohja, A4-info, osastoinfot, somemainos
- Kaulanauha ja nimikyltit

Haemme uusia saattohoidon vapaaehtoisia

Tule mukaan saattohoidon vapaaehtoisten peruskoulutukseen! Ilmainen koulutus koostuu neljästä tapaamiskerrasta. Ilmoittaudu mukaan 15.10. mennessä.

Infotilaisuus Meri-Karinassa 26.9. klo 17.00–18.00.

Koulutuskerrat

to 16.11. klo 16.30–19.30 | ti 21.11. klo 16.30–19.30
ti 28.11. klo 16.30–19.30 | la 2.12. klo 10.00–15.00
Meri-Karina, Seiskarinkatu 35

Lisätietoa

Turun aluekoordinaattori Maarit Lehtinen
044 491 5416 | maarit.lehtinen@sphy.fi

saava.fi
saattohoidon
vapaaehtoiset

Muista mainostaa!

- Lehtimainokset
- Somemarkkinointi
- Puffijuttu paikallisessa lehdessä tehokkain tapa
- Kokeneet vapaaehtoiset rekrytoimaan tuttaviaan!
- ALOITA RIITTÄVÄN AJOISSA:
 - ✓ infotilaisuuden ja koulutuksen välissä oltava aikaa haastatteluille, esim. 1–2 kk
 - ✓ Ilmoituksessa olisi hyvä näkyä selkeästi, että koulutus on kokonaisuus (jokaiseen kertaan osallistuttava)

Infotilaisuus 1–2 kk ennen koulutusta

- Hyvissä ajoin ennen koulutuksen alkua – onnistuessaan vetää osallistujia!
- Avoin tilaisuus vs. ilmoittautuminen – aina joku tulee paikalle myös ilmoittamatta
- Esitellään ihmiset: paikallinen verkosto, kouluttajat, koordinaattori, vapaaehtoinen
- Esitellään koulutuksen teemat, aikataulut ja toteutus
- Kokenut vapaaehtoinen voi olla mukana kertomassa toiminnasta
- Kesto 1 h
- Kahvia ja pullaa
- Saavutettava paikka
- Tärkeää kertoa tässä vaiheessa että koulutukseen haetaan, ei vain tulla: karsiminen voi tulla yllätyksenä. Hyvä käydä läpi selkeät esteet: oma tuore menetys, oman elämän haasteet, ajankäytölliset resurssit. Toiminta vaatii sitoutumista.
- Nimi, puhelinnumero, sähköposti tarvitaan tässä vaiheessa, ei muuta

Yleisiä huomioita

Kouluttajat

- Saattohoidon vapaaehtoisten koulutus on eri asia kuin saattohoitokoulutus. Saattohoidon vapaaehtoiset eivät ole hoitoalan ammattilaisia, eikä heistä ole tarkoitus myöskään tehdä sellaisia.
- Saattohoidosta voi kertoa yleisellä tasolla saattohoidossa toimiva ammattilainen – sairaanhoitaja, lähihoitaja tai osastonhoitaja, mutta on tärkeää muistaa avata ammattitermit jotka eivät ole alan ulkopuolisille tuttuja!
- Saattohoidon vapaaehtoisten kouluttajan ei siis tarvitse olla erikoistunut saattohoidon kouluttajaksi – nämä koulutusresurssit on viisainta käyttää hoitoalan ammattilaisten koulutukseen, sillä saattohoidon koulutusta saaneita hoitoalan ammattilaisiakaan ei vielä ole riittävästi Suomessa.
- Lämpö, lähestyttävyyys, mukavan koulutusilmapiirin luominen tärkeää! Kiinnitä huomiota erityisesti ensimmäisen koulutuskerran tunnelmaan.

Kouluttajat

- Harkitse vierailevien tähtien käyttämistä: kriisityöntekijä, hautausalan ammattilainen, perheterapeutti, kokemusasiantuntijat, eri ammattiryhmien edustajat omasta yksiköstä...
- Moniammatillisuus ja moninaisuus on vahvuus. Koulutuksen järjestäjä ja toiminnan koollekutsuja voi olla myös omainen, läheinen, vapaaehtoinen tai muu aktiivi!
- Itsetuntemus ja itsereflektio, kohtaaminen ja ihmisten tukeminen, vapaaehtoistoiminnan käytännön kysymykset tai vaikkapa yhdenvertaisuuteen liittyvät asiat sen sijaan eivät ole välttämättä juuri sairaanhoitajan tai lähihoitajan syvintä erikoisosaamisaluetta, vaan kouluttajiksi sopivat erittäin hyvin myös muiden alojen ammattilaiset, esim. sairaalasielunhoidon ammattilaiset ja vapaaehtoiskoordinaattorit.
- Muista briiffata kouluttajat ennen koulutusta mahdollisimman hyvin koulutussession tavoitteista; käytä hyväksi havaittuja puhujia ja muista tärkeä kellottajan rooli!

Koulutuksen käytännön asiat

- Mieti etukäteen, kustannetaanko vapaaehtoisille koulutuksessa tarjoilut (kahvi, tee, voileivät) vai ovatko mahdolliset ruokailut omakustanteisia.
- Varaa tilat hyvissä ajoin, ilmaisia ja tarkoitukseen sopivia tiloja ei ole välttämättä helppo löytää.
- Muista miettiä koulutuksen ajankohta tarkoin: jos koulutus on päivällä, työssäkäyvät eivät voi osallistua. Jaksota koulutus paikallisiin tarpeisiin sopivasti – toiset tykkäävät iltakoulutuksista, toiset yhdestä kokonaisesta viikonlopusta.
- Yksi pidempi koulutuspäivä edistää ryhmäytymistä. Muutenkin tauot, lounaat ja vapaa keskustelu ovat tärkeä osa koulutusta.
- Kustannukset: tee budjetti etukäteen ja sovi kustannusten jakautumisesta. Maksetaanko kouluttajille vai voivatko he kouluttaa työajalla? Maksavatko tila ja tarjoilut, kuka maksaa? Painetaanko Vapaaehtoisen käsikirjaa vai kopioidaanko itse? Hankinnat?
- Koulutuksen järjestäminen vie aikaa ja jollakulla tulee olla päävastuu järjestelyistä.

Teemojen järjestys

- Vaikka koulutusrunghossa on ehdotettu sisällölle tietty etenemisjärjestys, koulutuksen toteutukseen voi käytännössä vaikuttaa vaikkapa se, kuka kouluttajista pääsee milloinkin paikalle.
- Koulutusteemojen keskinäinen järjestys vaihtui jo koulutuksen pilottivaiheessa: kaikki kolme pilottialuetta toteuttivat koulutukset hieman eri järjestyksessä riippuen siitä, minkälainen näkemys alueella muodostui teemojen keskinäisestä järjestyksestä.
- Jollakin alueella koettiin, että jo ensimmäisellä kerralla oli tärkeää aloittaa ”itse asiasta” eli saattohoidosta ja kuolemasta, kun toisessa koulutussuunnitteluryhmässä toivottiin ensimmäiselle kerralle ryhmäytymistä ja tutustumista.
- SAAVA-hankkeen kokemus on, että tämä tarpeelliseksi koettu valinnanvapaus ei vaikuta kokonaisuuden laatuun tai sisältöön heikentävästi, kokonaisuus ratkaisee.
- Poissaolot: peruseriaate, että yhden kerran poissaolon voi korvata itsenäisellä tehtävällä

Pedagoginen vapaus

- Koulutusrunko toimii opetussuunnitelmana, joka määrittää opetettavan kokonaisuuden laajuuden, keskeiset sisällöt ja aiheet sekä oppimistavoitteet. Koulutuskokonaisuuteen kuuluu käsikirja, joka mahdollistaa sisällön läpi käymisen jotakuinkin samankaltaisena milloin ja missä tahansa.
- Pedagoginen toteutus, opetusmenetelmät ja näkökulmat sen sijaan voivat vaihdella hyvinkin paljon. Ne riippuvat siitä, kuka kouluttaa, ketä koulutetaan ja minkälaiseen toimintaympäristöön. Jotta koulutus olisi monenlaisiin yksiköihin ja tarpeisiin käyttökelpoinen ja toteutettavissa, sen on oltava joustava. Pedagoginen vapaus tuottaa myös parempia oppimistuloksia.
- Pedagogiset ja didaktiset ratkaisut ovat kouluttajien vapaasti muokattavissa. Esimerkiksi vuorovaikutus-osion voi toteuttaa pienryhmätyöskentelynä, draamatyöpajana, vuorovaikutusasiiantuntijan luentona tai pariharjoituksina.

Ketä koulutamme?

- Kirjastonhoitaja, merikapteeni, professori, kampaaja: vapaaehtoiset ovat hyvin erilaisilla tiedoilla ja taidoilla varustettuja ihmisiä, joilla on hyvin erilaiset pohjatiedot ja erilaisia tapoja oppia.
- Erilaisuus on rikkaus: kannattaa panostaa vaihteleviin ja erilaisiin oppimisen tapoihin tukeviin opetusmenetelmiin, ja ihmisiä kannattaa ryhmyttää ja kohtauttaa, jotta he voivat ammentaa kasvua ja oppimista myös vuorovaikutuksesta ja toisten kokemuksista ja ajatuksista.
- Arvostetaan koulutettavia: he ovat aikuisia, monenlaista osaamista, ammattiosaamista ja elämäkokemusta omaavia ihmisiä, jotka ovat yleensä myös erittäin motivoituneita tehtävänsä. Keskustelu saa olla syvällistä ja perusteellista.
- Aito kiinnostus: kouluttajan tehtäväksi jää ruokkia tätä uteliaisuutta ja rakentaa yhteinen matka, jossa jokaisella on mahdollisuus kokea oivalluksia ja oppimisen iloa, verkostoitua ja kasvaa yhdessä vapaaehtoisiksi samanmielisten kanssa.

Koulutus kerta kerralta

ENNAKKO-
TEHTÄVÄ JA
HAASTATTELU

2+1 h

Saava-koulutus 20 h

1

Minä vapaaehtoisena

3,5 h

Motivaatio ja odotukset
Periaatteet, vaitiolovelvollisuus
Vapaaehtoisen toimintaympäristöt

VÄLITEHTÄVÄ

Johdatus seuraavaan koulutuskertaan

1 h

2

Saattohoito ja lähestyvä kuolema

3,5 h

Palliatiivinen hoito
Saattohoito
Lähestyvä kuolema

VÄLITEHTÄVÄ

Johdatus seuraavaan koulutuskertaan

1 h

3

Vuoro-vaikutus ja kohtaaminen

3,5 h

Kohtaaminen
Elämänlaatu ja toivo
Kärsimys

VÄLITEHTÄVÄ

Johdatus seuraavaan koulutuskertaan

1 h

4

Käytännöt

3,5 h

Toiminnanohjaus
Vapaaehtoisen hyvinvointi
Käytännöt

Syventävät ja/tai peruskoulutukseen integroitavat valmennukset

SAATTOHOIDON VAPAAEHTOISENA

HOIVAKODISSA

Ihmisen ikääntyminen
Hoivakoti toimintaympäristönä
Muistisairaahan kohtaaminen

(esim. Lohtua läsnäolosta -koulutus)

SAATTOHOIDON VAPAAEHTOISENA

SAIRAALAOSASTOLLA

Osaston käytännöt
Hygieniaohjeet
Apuvälineet

(esim. OLKAN valmennus)

SAATTOHOIDON VAPAAEHTOISENA

KOTONA

Kotisairaalan käytännöt
Omat rajat ja jaksaminen
Turvallisuusohjeet

1. koulutuskerta: **Minä vapaaehtoisena**

- **Keskeiset teemat:**
 - Motivaatio ja odotukset
 - Vapaaehtoistyön periaatteet, erityisesti vaitiolovelvollisuus
 - Kuolema ja saattohoidon vapaaehtoistoiminta erilaisissa toimintayksiköissä
- **Oppimistavoitteet:**
 - Tuntee omat motiivinsa saattohoidon vapaaehtoisena toimimiseen ja osaa myös arvioida omia motiivejaan kriittisesti.
 - On käsitellyt omia aikaisempia kuolema- ja surukokemuksia ja osaa ottaa niihin riittävästi etäisyyttä vapaaehtoisena toimiessaan.
 - Ymmärtää vapaaehtoistoiminnan yleiset periaatteet ja pohtii syvällisesti vaitiolovelvollisuuden merkitystä ja käytäntöjä
 - Tunnistaa, että ihmiset kuolevat hyvin erilaisissa toimintayksiköissä ja myös saattohoidon vapaaehtoistoiminta voi olla monenlaista
- **Kouluttajina** esimerkiksi vapaaehtoistyön koordinaattori; aluekoordinaattori; kokenut vapaaehtoinen

Huomioita

- Tarkoitus on rohkaista vapaaehtoisen omaa pohdintaa.
- Reflektio alkaa jo ennakkotehtävästä ja haastattelusta, näitä ei koulutuksen alussa enää tarvitse toistaa vaan voidaan siirtyä eteenpäin.
- Kokonaisuuteen on suositeltavaa rakentaa mahdollisuuksia omien kuolemakokemusten jakamiseen turvallisessa vuorovaikutuksessa vertaisten ja kouluttajien kanssa, mutta tämä vaatii kouluttajalta pelisilmää ja ryhmän hallintaa.
- Syvällisiä asioita on helpompi jakaa pariporinoissa tai pienryhmissä kuin koko ryhmän kesken. Tälle keskustelulle on oltava mietityt kohdat ja hallittu tapa – kouluttajalla valmius keskeyttää pitkät avautumiset.
- Kouluttajien on tärkeää osallistua keskusteluun myös itse, heittää persoonansa peliin eikä istua rintamana ”tarkkailemassa” tilannetta!
- Välitehtävä syventää koulutuskertaa ja johdattelee seuraavaan kertaan.

Esimerkki: *Ensimmäinen koulutuskerta*

- Aloitus klo 16.30: kahvi ja voileipä, esittelykierros kuvakortteja käyttämällä
- Saattohoidon vapaaehtoiset Suomessa, perusesittely
- Käydään läpi keskustellen motivaatiota, odotuksia ja kysymyksiä
- Tauko klo 18.00
- Vapaaehtoistyön periaatteet
- Keskustelua kuolemasta erilaisissa toimintayksiköissä: mikä on vapaaehtoisen rooli erilaisten potilaiden rinnalla?
- Lopetus klo 19.30

2. koulutuskerta: **Saattohoito ja lähestyvä kuolema**

- **Keskeiset teemat:**
 - Palliatiivinen hoito
 - Saattohoito
 - Lähestyvä kuolema
- **Oppimistavoitteet:**
 - Ymmärtää kuolemaa fyysisenä, psyykkisenä, sosiaalisena ja eksistentiaalisena ilmiönä.
 - On saanut perustietoa kuolemaan johtavista sairauksista ja tiloista, kuolemaan liittyvistä oireista ja siitä, millä tavalla hoitotyön ammattilaiset lievittävät kuolemaan liittyviä oireita. Tuntee kuolemaan liittyviä fyysisiä merkkejä ja ymmärtää ne luonnollisena osana kuoleamisen prosessia.
- **Kouluttajat:** kokenut saattohoidon lähihoitaja tai sairaanhoitaja

Huomioita

- Koulutuksessa halutaan saada ihmisten sydämet mukaan: käsitteet kannattaa avata ja keskustella siitä, millaisia ajatuksia ja tunteita ne herättävät
- Tärkeää vahvistaa sitä faktaa, että 95% kaikki menee ihan hyvin! Lisätieto tuo turvaa, mutta graaveimmilla esimerkeillä ei kannata pelotella vapaaehtoisia.
- Muistutetaan siitä, että vapaaehtoinen voi toimia tehtävissään kauankin (jopa vuosia) olematta koskaan paikalla juuri silloin, kun ihminen kuolee: kuolinhetken todistaminen on ennakoimaton lahja
- Jos ensimmäisellä kerralla on onnistuttu vapauttamaan tunnelmaa, voidaan toisella kerralla sukeltaa aika syvällekin kuoleman teemoihin. Tärkeää on kuitenkin päättää koulutussessio elämään: vapaaehtoiset kohtaavat toiminnassa aina eläviä ihmisiä ja saattohoidossa hoidetaan eläviä ihmisiä! ”Yhtenä päivän kuolen ja siihen asti elän”.
- Loppuun on hyvä varata kiireetöntä aikaa kysymyksille

Esimerkki: *Toinen koulutuskerta*

- Kahvit ja välitehtävän purku
- Pariporina/pienryhmäkeskustelu: Minkälaisia ajatuksia sana ”saattohoito” herättää?
- Luento: saattohoito ja palliatiivinen hoito
- Tauko
- Keskustelua: millaisia kokemuksia kuolemasta, onko joku ollut aiemmin saattamassa, mikä pelottaa tai mietityttää?
- Alustus: kuoleman merkit ja fyysinen kuolema; miten vainaja laitetaan kuoleman jälkeen
- Pohdintatehtävä: vapaaehtoinen voi olla vain harvoin juuri kuoleman hetkellä paikalla. Miksi läsnäoloni on silti tärkeää, mitä tarkoitetaan läsnäololla ja miten jaksaa hiljaisuutta ja tapahtumattomuutta, käytännön vinkkejä omalle käynnille (eväät, neule, jaksotus jne.)
- Lähihoitajan puheenvuoro

3. koulutuskerta: **Vuorovaikutus ja kohtaaminen**

- **Keskeiset teemat:** Kohtaaminen, elämänlaatu ja toivo, kärsimys
- **Oppimistavoitteet:**
 - On saanut näkökulmia kuolevan ihmisen ja hänen läheistensä kohtaamiseen ja harjoitellut vuorovaikutustaitoja ja kohtaamisia osana koulutuskokonaisuutta.
 - On pohtinut saattohoidon vapaaehtoisen tehtävää, identiteettiä ja roolia sekä sitä, miten ja millä keinoilla vapaaehtoinen voi tukea kuolevaa ihmistä ja hänen läheisiään.
 - On sitoutunut toimimaan yhdenvertaisuutta edistäen, tuntee saattohoidon yhdenvertaisuushaasteita ja tietää, millä tavoin vapaaehtoinen voi varjella ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista omalla toiminnallaan.
 - Ymmärtää, että saattohoidon vapaaehtoistyö on ei-tunnustuksellista toimintaa, jossa toisen vakaumuksen kunnioittamisen on ehdoton peruseriaate
- **Kouluttajina** esim. sairaalapappi ja vapaaehtoistyön koordinaattori

Huomioita

- Kohtaaminen on saattohoidon vapaaehtoistyön ydintä, joten tätä kertaa voi myös laajentaa, jakaa useammalle kerralle tai syventää lisätehtävin.
- Vapaaehtoisen käsikirjassa on kohtaamiseen runsaasti materiaalia ja harjoituksia
- Tällä koulutuskerralla on hyvä käydä pohtien ja perusteellisesti läpi peruseriaate: kunnioitamme saatettavan omaa vakaumusta.
- Yhdenvertaisuutta käsittelevä osuus voi olla monelle uutta, tähän voi harkita myös ulkopuolista kouluttajaa tai osaajaa puhumaan.
- Sairaalapappien erityisosaaminen kannattaa muistaa, samoin kokemusasiantuntijat Surevan kohtaaminen -toiminnasta ovat hyväksi havaittu tapa käsitellä kohtaamisen teemoja.
- Kaikki vapaaehtoiset eivät välttämättä suoraan kohtaa kuolevia potilaita/asukkaita, vaan voivat toimia muissa tehtävissä (varainkeruu, leivonta, saunottaminen, aulaemäntä jne.). Kohtaaminen on kuitenkin saattohoidon vapaaehtoistyön ydin ja erityisesti vakaumuksen kunnioittaminen ja yhdenvertaisuus ovat periaatteita jotka kaikkien toiminnassa mukana olevien on syytä sisäistää.

Esimerkki: *Kolmas koulutuskerta*

- Välitehtävän yhteinen purku
- Sairaalapappi – vuorovaikutuksesta ja kohtaamisesta
- Kokemusasiantuntija – läheisen menettämisestä ja surusta
- Kohtaamisharjoitukset pienryhmissä – tapausesimerkkien kautta: miten menen omana itsenäni erilaisiin tilanteisiin, millaisia tunteita herää

4. koulutuskerta: Käytännöt

- **Keskeiset teemat:** Käytännöt ja pelisäännöt, vapaaehtoisen hyvinvointi, toiminnanohjaus/työnohjaus
- **Oppimistavoitteet:**
 - On saanut perustietoa vapaaehtoistoimintaan, kuolemiseen ja kuolemaan liittyvistä käytännöistä sairaala- tai osastoympäristössä. Tuntee erilaisia saattohoidon toimintaympäristöjä ja on saanut tietoa näissä ympäristöissä toimimisen periaatteista ja säännöistä.
 - Osaa toimia vapaaehtoisen roolissaan vastuullisesti ja turvallisesti, vapaaehtoistoiminnan eettisiä periaatteita ja arvoja sekä toimintayksikön sääntöjä noudattaen.
 - Osaa tunnistaa voimavarojaan, vahvuuksiaan ja heikkouksiaan ja suhteuttaa niitä omaan toimintaansa sekä tuntee keinoja huolehtia omasta jaksamisestaan ja palautumisestaan.
- **Kouluttajina:** vapaaehtoistoiminnan koordinaattori; järjestötyöntekijä; kokenut vapaaehtoinen; toimintayksiköiden henkilökunta

Huomioita

- Vapaaehtoistyön aloittaminen on huomattavasti helpompaa, jos ollaan jo opittu tuntemaan toinen toistaan, eli viimeistään viimeisellä koulutuskerralla kannattaa ottaa mukaan toimintayksiköiden henkilökuntaa ja/tai kokeneita vapaaehtoisia, jotka saattelevat uudet vapaaehtoiset tehtäviinsä. Toimintayksiköt esitellään.
- Viimeisellä kerralla jaetaan liivit, nimikyltit, kaulanauhat yms. tarvikkeet
- Onhan jatkosta sovittu? Kukaan ei saisi lähteä kotiin ilman että on selvää, koska, missä ja miten hän pääsee ensimmäiselle tutustumiskäynnille tulevassa toimintayksikössä – kalenterit esiin! Perehdytys tapahtuu toimintayksiköissä henkilökunnan toimesta, yksityiskohtaiset ohjeet annetaan vasta perehdytyksessä, ei tällä koulutuskerralla (tai vaihtoehtoisesti jakaudutaan ryhmiin toimintayksiköiden mukaisesti ja annetaan täsmäohjeet tarpeen mukaan)
- Viimeisellä koulutuskerralla ilmoitetaan myös ensimmäisen toiminnanohjauksen ja seuraavan yhteisen kokoontumisen (ns. luokkakokouksen) päivämäärä
- Käytännön kysymysten lisäksi tärkeää keskustella rajoista, ajankäytöstä ja vapaaehtoisen hyvinvoinnista.

Esimerkki: *Neljäs koulutuskerta*

- Välitehtävän yhteinen purku
- Käytännön kysymyksiä -esitys
- Yksiköt esittäytyvät – henkilökunnan edustaja ja siellä toimiva vapaaehtoinen
- Tutustumiskäynti
- Kokeneen vapaaehtoisen puheenvuoro – ensimmäiset vapaaehtoiskäynnit koulutuksen jälkeen
- Ryhmäytyminen
- Todistukset ja kaulanauhat – päätetään kuvakorteilla

Huom! Älä jätä vapaaehtoisia yksin ottamaan yhteyttä yksikköön, vaan saata heidät sinne tavalla tai toisella ja varmista vapaaehtoistoiminnan onnistunut alkaminen! Jos vain ehdit, jututa vapaaehtoinen esim. 1-2 kk koulutuksen päättymisen jälkeen puhelimitse, jotta tiedät, onko hän päässyt aloittamaan tehtävässään.

Kysymyksiä joita kannattaa pohtia

Miksi pelkkä koulutus ei riitä?

**Miksi koulutuksen jälkeinen
kiinnittyminen omaan
toimipaikkaan/yhteisöön
on niin kriittinen?**

**Miten löytää
sopiva paikka
vapaaehtoiselle?**

**Miten ja keiden toimesta
vapaaehtoinen
perehdytetään?**

**Miten tukea
vapaaehtoista?**

**Miten luoda
tarkoituksellinen yhteisö
vapaaehtoiselle?**

Keskeisimmät havainnot

- Jos saattohoidon vapaaehtoistoimintaa halutaan laajentaa, pelkkä vapaaehtoisten koulutus ei ole ratkaisu, vaan toiminnan suunnittelu vaatii vetäjän ja verkostoyhteistyötä
- Saattohoidon vapaaehtoistyö pitää avata ja palastella (eri toimintatavat)
- Ammattilaisten tuki on avain; toimintayksiköiden oma vastuu toiminnasta; vetovoima ja pitovoima
- Hoitajien sitouttaminen toimintaan vaatii jatkuvaa työtä ja jatkuvaa keskustelua
- Suurin tarve vapaaehtoisille on hoivakodeissa ja sinne toimintaa on kaikkein haastavinta käynnistää; hyvinvointialueiden vaikeudet; hoitajapula; yhteinen vastuutaho puuttuu

Tyypillisiä haasteita

- Yksikköön ei saa yhteyttä
- On epäselvää, montako vapaaehtoista yksikössä todellisuudessa on tai toimii aktiivisesti
- Toiminta välillä hiipuu tai loppuu ja syy on epäselvä
- Toiminnan laajentaminen yksiköstä toiseen on haastavaa
- Erilaisilla koordinaatio- ja kutsumalleilla on omat plussat ja miinukset – urautuminen, oletukset?
- Kutsuja ei aina tule, vaikka vapaaehtoiset olisivat valmiina
- Moni puurtaa yksin, verkosto on oleellinen osa toimintaa (ihmiset vaihtuvat = toiminta lakkaa)

Muita huomioita

- Toiminnanohjauksen järjestäminen: oliko mietitty jo alun alkaen, vaatii resurssia, voidaan järjestää monella tavalla
- Turhauttavinta vapaaehtoisille on, jos pyyntöjä ei tule, joten toimintaa täytyy tarkkailla, vapaaehtoisia voi kannatella erilaisilla tapaamisilla ja pitää muutenkin ryhmään kontaktia
- Jos joku vapaaehtoinen käy yksikössä paljon, häntä myös kutsutaan paikalle usein: onnistumisten voima on valtava!

Onnistumisen ohjeet

1. Kokoa oman alueen verkosto
2. Kartoita lähtötilanne (kuka, mitä, missä, kuinka)
3. Sovi työnjaosta ja varahenkilöistä
4. Valitse toimintayksiköt ja yhteyshenkilöt (ja heidän varahenkilönsä)
5. Ammattilaiset sopivat vastuuhenkilöt ja käytännöt ensin...
6. ...ja vasta sitten koulutetaan vapaaehtoiset
7. Haastattele vapaaehtoiset ennen koulutusta ja koulutuksen jälkeen
8. Varmista, että vapaaehtoiset pääsevät nopeasti kiinni vapaaehtoistyöhön
9. Vapaaehtoinen tarvitsee toiminnanohjausta ja purkumahdollisuuden(yhteisöön kuuluminen)
10. Konkarit mentoroivat uusia vapaaehtoisia

Lämpimästi lähellä

Suositus vapaaehtoismintaan
palliativisessa hoidossa

Lämpimästi lähellä

Ylläpidän ihmisarvoa ja yhdenvertaisuutta.

Tarjoan myötätuntoa ja turvaa.

Olen oma itseni.

Kuljen rinnalla.

Kiitos!